

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre	12 kn.
félévre	6 "
negyedévre	3 "
Egy szám ára: 24 fr.	

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként egyszer közölve	14 fr.
többször közölve	10 fr.
Bélyegdíj: külön	60 fr.

Tartalom: A vallástan tanítása középiskoláinkban. II. — A domestica adó kérdése. (Andorka Gyula.) — Legyen-e hát promotio a papi pályán (Farkas Gejza.) — Szabályrendeletek és utasítások a dunántúli egyházkerületben. Tizenkettedik közlemény. (Kund Samu.) — Belföld. — Vegyesek.

A vallástan tanítása középiskoláinkban.

II.

Evang. egyházunk középiskoláiban a vallástan tanítását, a mint azt mindjárt láthatjuk, az egyetemes gyűlés tanterve szerint végzik. Ezen tanterv azonban nincs összhangban a jelenleg legtöbb iskolában elfogadott tantervvel és nem írja körül eléggé, hogy mit kell okvetlenül elvégezni.

Az első osztály részére ó-test. bibliai történeteket, a második osztály részére pedig új-szövetségiakat ír elő megfelelő erkölcsi tanúságokkal. Ezen két osztályban tehát a tanterv felveszi az elemi iskolának bibliai tananyagát, hogy azt kibővítsé, érthetőbbé s öntudatosabbá tegye.

Lássuk csak, mennyiben felelnek meg ezen tantervnek a mi iskoláink? Eltekintve attól, hogy egyes iskoláinkban combinative tanítják — bizonyosan csak kényszerűségből — nagy baj van a kézi könyvek dolgában. Egyetlen egy tankönyvünk sincs, a mely ezen tantervnek megfelelően lenne szerkesztve. Mert akár a Pálffy, akár a Bereczky, akár pedig a Varga féle tankönyveket használjuk — már pedig ezeknek tankönyvei szerint haladtak az egyes vallástanárok, egyik sem felel meg a czélnek, mert népiskolák részére, a tanúságoknak határozott kidomborítása s közlése nélkül vannak írva. Ez okból a tanár a történet tanuságát vagy leiratja a tanítványaival, a mi ezen két osztályban igen nehezen s csak rosszul sikerül, vagy egyszerűen elmondja nekik a megfelelő magyarázat után, hogy hallásból megtartsák, a mi a tapasztalás bizonyítása szerint majdnem teljesen eredménytelen.

Több helyütt a bibliai történeteken kívül még Luther kátéját is tanították. Azt hiszem, hogy így tulságos sokat követelünk a tanulóktól s vagy az egyik, vagy a másik elhanyagolásával jár. Sokkal czélszerűbb az egyszerű bibliai történeteknek minél nagyobb keretben s alaposabb magyarázattal való

közlése, mert ezen történetek kellő elemzése s megmagyarázása alapján könnyen szerzik meg a tanulók mindazokat az erkölcsi s hittani elveket, a melyeket a káté van hivatva közölni. A tanítás pedig sokkal szabadabb, könnyebb és eredményesebb, mert a tanulók könnyebben sajátítják el a tanítottakat. Legfeltűnőbb a csabai gymnásium tanítása. Ott ugyanis az első és második osztályban csak a kátét tanítják s a szentírást elhagyják, a mit semmivel sem lehet igazolni.

Hogy a hiányokon segítve legyen, nemcsak arra kellene törekedni, hogy a jónak talált tantervhez legalább nagyjában ragaszkodjék mindenki, hanem arra is, hogy mielőbb legyen egyházunknak egy megfelelő tankönyve. Egyetemes egyházunknak kötelessége volna megfelelő tankönyv írásáról gondoskodni; vagy ha azt az egyetemes egyház nem teheti, vegye kezébe a Luther társaság, mely a Bereczky-féle bibliai történetek kiadásával úgy is ezen útra is rálépett. Irjon ki pályázatot az egyik, vagy a másik s kellő tiszteletdíj mellett bizonyára akad író. Ez könnyitené a tanár s tanuló munkáját és biztosítaná a sikert. —

Feljebb haladva a 3-ik és 4-ik osztály vallástanát együtt kell vennünk, mivel az együttes, combinativ tanítás miatt több gymnasiumunkban egy esztendőben a 3. osztály tárgyak a 3-ik és 4-ik osztályban, más esztendőben a 4-ik osztály tárgya pedig a 3-ikben is tanítatik. Ha ezen combinatiótól eltekintünk, úgy középiskoláink a tantervnek megfelelőek, mert az egyháztörténetet a harmadikban, a hittant és erkölcsant a negyedikben tanították. A két tantárgynak a 3. és 4. osztályban való tanítása kiváló jelentőséggel bír, de egyúttal sok nehézséggel is jár.

A ki viszonyainkat ismeri, az jól tudja, hogy különösen a hittan és erkölcsan tanítása nehéz s mégis nagyon szükséges, mivel épen a 4-ik osztályban válik el igen sok ifjunál, hogy tovább halad-e a tudományos pályán s így részesül további vallás-

tanításban, vagy kilépe s így ezzel befejeződik vallástani oktatása. Egyházunknak ez utóbbiak egyháziasságára ép oly szüksége van, mint amazokéra s így ezen körülménynél fogva arra kell törekednie, hogy alaptanait minél jobban megismertesse velök s oly erős hitet fejlesszen ki bennök, hogy az élet minden körülményei között hűvek maradjanak egyházukhoz. Azt is figyelembe kell venni, hogy a legtöbb tanuló ezen osztályból jelentkezik konfirmációra s részeseül az Úrvacsorájában. Bizonyára ezen körülményeknek tulajdonítandó nagy részt, hogy a vallástan tanterve alap gondolatában eltér az általános elfogadott középiskolai tanterv alap gondolatától s így hiányzik a kettő közötti teljes összhang s míg a középiskola tantervéből azt látjuk, hogy a középiskolának al- és felgymnasiumra való osztása s a tantárgyaknak ismétlődő tanítása, — a mint régebben volt, — elmaradt: addig a vallástan tanításában a régi rendszert hagyta meg tantervünk.

Átérve a 3. osztályu egyetemes és magyar egyház történetének tanítására, legelsőben utalnom kell arra, hogy a tanulók eddig világtörténetet nem tanultak s így nincs meg a kellő történeti alap és háttér, melyek a vallástanár munkáját nemcsak megkönnyíték, hanem sikeresebbé is tennék. A régi gym. tanterv mellett ez könnyű volt, mert a tanárnak volt hová beilleszteni az egyháztörténeti adatokat s fejlődést; most sokkal nagyobb keretet kell adnia minden egyes történeti fejleménynek, minek következtében kevesebb idő marad az egyháztörténeti jellegnek kidomborítására. Sokszor egészen problematikusvá válhatik az egyháztörténeti tanítás.

Mivel a 3-ik osztályban Magyarország történetét tanítják s az prot. iskoláinkban csak prot. irányú lehet, azért azt hiszem, hogy a vallástani órákban a magyar prot. egyháztörténetre kevesebb súlyt kellene fektetni s ebből kivált azon jellemzetes egyháztörténeti fejleményeket elővenni, a melyeket a politikai történet tanára nem vehetett figyelembe. Ez könnyen kivihető, ha a vallástan tanítója a történet tanítójával közös megállapodás után egyetértőleg jár el; még könnyebb az ottan, a hol a két tárgyat egy ember tanítja.

Az egyháztörténet tanításánál még egy rendkívül fontos körülményt kell felemlítenem. A gym. alsó osztályaiból kiküszöbölt történettanítás helyett s hiányainak pótlása céljából a magyar olvasókönyvek tele vannak mindennemű történeti olvasmányokkal, a melyek sokszor nemcsak a prot. egyház vallásos elveivel, hanem általában a vallásossággal is ellentétben állanak s így ellensúlyozzák vagy tönkre is teszik a vallástanár iparkodását. A vallástanárnak vigyáznia kell tehát arra, hogy ezen olvasókönyvek megválasztásában az illető szaktanárok e körülményre is tekintettel legyenek s ne válaszszaanak oly tan- s olvasókönyveket, melyek esetleg megmérgezhetik a gyermek vallásos kedélyét.

Miként a bibliai történeteknél, úgy itt is sajnosan nélkülözünk egy jó egyháztörténeti tankönyvet. Az egyes gymnasiumok által használt Haan Lajos,

Pálfy József féle tankönyvek nem felelnek meg követelményeinknek. Az első nagyon rövid, tömör s kevés eseményt beszél el, a mit 3-ik osztályban nem lehet nélkülözni. A második meg éppen csak elemi osztályoknak van írva s az egyetemes egyháztörténetet nagyon röviden tárgyalja s nem ad képet. A kettőn kívül használták még a Weber féle tankönyvet (Egyháztörténeti korrajzok) Bonyhádon, és Raáb Károly félet Aszódon. Tudomásom szerint sem az egyik, sem a másik nincs gymnasiumi tanulók számára írva s így nem hinném, hogy a céljának megfelelők legyenek, a mit részben abból is lehet következtetni, hogy csak két helyen használták.

Sokkal nagyobb eltéréseket találunk a hittan és erkölcstan tanításánál, az algym. vallástani tanítás ezen betetőző tárgyánál. A legkülönbözőbb szerzők könyveivel találkozunk itt. Budapesten és Rozsnyón Szebhlo confirmatiói tankönyvét használják, Selmeczbányán Szeberényi confirmatiói tankönyvét, Rimaszombatban Csisko vallástanát és Sopronban Luther kis kátéját. A többi főgymnasiumok Mayer és Bereczky tankönyveit használják.

Ha igaz is, hogy nem a tankönyv, hanem a tanár az, a ki tanít, oktat s a rossz tankönyvből is taníthat; ánde nem szorul bizonyításra, hogy megfelelő tankönyvből könnyebben, jobban és többet lehet tanítani. Már hogyan felel meg egy confirmatiói oktatásnak szánt tankönyvecské 4-ik osztályu hittan és erkölcstan tanításában, mikor ez utóbbinak egészen más a célja, rendeltetése s más a tananyaga, mint amaannak, azt nem tudom magamnak megmagyarázni akkor, midőn a tantervnek megfelelően készített tankönyv is áll a tanár rendelkezésére? Azt a confirm. tankönyvet ki kell egészíteni, sok helyütt pedig törülni, hogy megfelelő legyen. Ez pedig időt rabló s a tanítást akasztó körülmény! Nem tanácsos s nem volna szabad confirmatiói tankönyvet használni a confirmatiói oktatás és confirmatiói cselekvény szempontjából sem. A ki ismeri a gyermekek fogékony lelkét s tudja azt, hogy az mindig valami új után vágyakozik s a régit is csak valami új alakban látva s kapva érdeklődéssel fogadja; az könnyen belátja, hogy egy oly tankönyvnek használata a confirmatiói oktatásnál, melyet a gyermek az iskolában már megunt, sokszor tán meg is utált, üres ceremóniává alacsonyítja, melynek nincsen komoly háttere s ünnepélyessége.

A Csisko féle tankönyv több jó tulajdonsága daczára sem ajánlható evang. iskolai tankönyvnek, mert annyira liberalis irányú, hogy annak alapján egyházunk híveivé nem lehet nevelni gyermekeinket; már pedig az ág. hitv. ev. iskoláknak s azokban az ág. hitv. ev. vallástanítóknak egyházuk részére egyházuk híveivé kell nevelni tanítványait. Ezen tankönyv szentségekről nem tud, az egyházi tanokat nem ismerteti meg, hanem általános ker. vallás-erkölcsei elveket tanít, a melyeknek megtartása kétségkívül okvetlen szükséges, de a melyeken az ev. hitoktatónak egy lépéssel tovább kell mennie és a saját

egyháza tanait is kell ismertetni, hogy a midőn vallást kell tennie arról, miért evangélikus, meg is tudja mondani. Ez a színtelen protestantizmus, mely az ilyen vallásitanításban nyilatkozik jó kiváló műveltségűeknél és tudósoknál, kik ezen színtelenség daczára is tudnak jó egyháztagok maradni, mert nem a külsőségek s nem a betű, hanem a szellem kapcsolja őket; de a kiknek vallásosságához szorosán hozzátartozik a külsőség, ceremonia s symbolum, azoknak oktatásánál erre is súlyt kell fektetni. A középiskolák 3. és 4. osztályába járók legnagyobb része pedig olyan körülmények között nevelkedik s élni fog, hogy a külsőségek is vallásosságához fognak tartozni.

Nem lehet kézikönyvül használni Luther kátétját sem; mert ebből lehet ugyan evang. hittani és erkölcsi elveket tanulni, de nem hittant és erkölcsant, a mit a tanterv kíván s a mit adni kell még az esetre is, ha azt a tanterv, — nézetem szerint helytelenül — nem kíváná. Paedagogiai szempontból sem tartom szerencsés tankönyvnek ezen fokozaton a kátét.

Egyedül a Bereczky és Mayer fele hit- és erkölcsanak vannak tantervszerűleg írva s így csak a kettőt lehet könnyebben kezelni s talán a czélt is biztosabban elérni. Az első elválasztja az erkölcsant a hittantól külső beosztásában is, a másik a hitnek s erkölcsnek egységét tartva szem előtt nem választja el oly mereven. Tudományos szempontból sokat lehetne a hittan és erkölcsan egymáshoz való viszonyáról szólni, de itt a 4-ik osztályban s általában a középiskolai tanításban a kettőt mereven elszakítani egymástól nem szabad, mert hisz az a feladata ezen tanításnak, az erkölcsinek forrásául s alapjául a hitet venni s kimutatni, hogy hit és erkölcsiség egygyé lesz a vallásban. Theológián hittanhallgatók előtt, a hol a hit- és erkölcsnek rendszerét a theol. és filos. műveltség állásponjtjáról kell előadni, követelni kell a kettőnek szétválasztását s meg is teszik mindenütt; de a középiskolákban nincsen helye. —

(folyt. köv.)

A domestica adó kérdése.

Megvallom, hogy rám kinosan hatottak a közalapra rendelt adózás feletti aggályok.

A mely protestáns ettől is vonakodik, az nem valódi protestáns, annak nincs hite, nincs tisztesség érzete.

Nálunk a somogyi egyházmegyében a gyülekezetek ellenvetés nélkül teljes készséggel vették tudomásul a zsinati törvények rendelkezését s bízták meg az egyházközségi előljáróságot, hogy az adó-kivetésre a szükséges intézkedéseket megtegyék.

Az egyházközségi felügyelők mindenütt megjelentek a közgyűléseken, hogy ne a lelkesek, hanem a világi elnökök adják tudtára a népnek, miszerint a zsinat az egyházi közalapra $\frac{1}{2}\%$ -nyi meg-

adózást rendelt el s e törvény ő felsége a király által szentesítve van.

Schol semmi ellenvetés nem volt. Azonban megható volt egyházmegyénk legnagyobb gyüleke-zete, Jharos-Berény népének magaviselete.

Esperes elnöktársammal Jharos-Berényben a lelkeszi candidatióon ezen gyülekezetben megjelentem s a közgyűlés második tárgya volt a közalapra adó tárgyában szükséges előintézkedések megtétele.

Midőn e tárgyra került a sor, egy rövid beszéddel fordultam a néphez, elmondva a közalap rendeltetése czélját. Megemlítettem, hogy ez törvény, a mely felett vitatkozni nem lehet, hanem ennek végrehajtásáról kell gondoskodni, a mi feladatunk most az, hogy megismertessük hitrokonainkkal a czélt, melyre adoznunk kell s ezen adózást, mint a legszentebb czélra szolgálót megkedveltessek.

Beszédemet ekként végeztem: „Megvallom tisztelt hitrokonaim, hogy én a zsinaton 1% -os adózás mellett foglaltam állást, mert a $\frac{1}{2}\%$ -os adózást kevésnek tartottam égető szükségleteink kielégítésére. És midőn én ezen állásponjtot foglaltam el, nemcsak saját meggyőződésemet követtem, hanem úgy hittem, hogy az önök hitbuzgalma, áldozatkészsége nekem azt kötele-ségemmé tették. A mi egyházmegyénk lakossága eddig is önerejére támaszkodott, gyülekezeteink egytől egyig az evangéliumi hitbuzgóság példányképei. Ezen gyülekezet pedig mindig teljesítette evangéliumi köteleességét, soha sem vonakodott meghozni áldozatát a hit oltárára, egyháza javára. Azért itt buzdításnak nincs szüksége, mondja ki a közgyűlés, hogy utasítja az egyházi előljáróságot a szükséges és az egyházkerületi felsőbbség által elrendelt intézkedések mielőbbi foganatosítására.“

Midőn szavaimat elvégeztem, a közgyűlés minden tagja egy lelkes éljenzésben tört ki és én meghatva mondtam köszönetet a nép vallásos lelkesedéseért s hogy nem csalódtam a somogyi evang. nép áldozatkészségében s midőn a gyűlésből az esperes úrral eltávoztunk, egymás között beszélve azon közös és örömteljes meggyőződésünknek adtunk kifejezést, hogy ha népünk vallásos érzülete van megérintve, ezen néppel csudalogot lehet kivinni.

Csak kishittiséggel s kételyekkel nem szabad a néphez közeledni. Hinni kell tudni, az az isteni kegyelem, — a hit mint a tűz melegít, — és életet ad. A magyar nép, különösen nálunk a magyar evang. nép, egy aranyanyag, nem durva eszközökkel kell a salaktól megtisztítani, hanem a hit tűzével. Ha nálunk a felsőbb és művelt osztályok teljesítenék mindenütt köteleességüket, a mi magyar népiünkkel csudákat lehetne tenni.

De ezt a népet szeretni kell és nem szabad tőle félni; humanusan keil vele bánni, de nem szabad előtte meghunyászkodni, vagy hitvány módon hizelegni, hibáit kendőzni. Ekkor a magyar néppel minden más fajok között legkönnyebben lehet bánni.

Azért én egyes hittársaim aggodalmait nemcsak nem értem, hanem fáj lelkemnek, sőt szégyenlem,

hogy ily parányi megadóztatás egyes helyeken aggodalmakra ad okot.

Zárom soraimat Arany János nagy költőnk gyönyörű szavaival:

„És tudod az erő micsoda? Akarat
Mely előbb, vagy utóbb, de borostyánt arat.“,

Andorka Gyula.

Legyen-e hát promotio a papi pályán.

Egyházunk hajója a zsinat után új vizekre evez; de zsinatunk korántsem felelt meg minden hozzáfűzött várakozásnak, nem gyógyította meg — de még csak nem is kísérlette meg gyógyszerét keresni sokok bajunknak. A mi gyógyszerét elő is irt pld. a nemzetiség ügyében, az is — egyelőre — problematicus értékű. Tanítóink elvilágiasodása, régi párbérendszer beszüntetése, lelkészek ellátása, olyan dolgok a melyekre figyelme vagy épen nem, vagy — mint épen az utóbb nevezett tárgyban, csak alárendelt mértékben terjedt ki.

Nem vádképpen emlitem ezt, mert hisz más-kép alig lehetett. Száz éves mulasztásnak helyre-pótlásáról volt szó, ezt pedig rövid egy-két hónap alatt helyre ütni nem lehetett. Így hát még zsinat után is sok lebegő kérdésünk van, melyekhez, míg el nem intéztek, kívánatos, hogy minél többek szóljanak.

Ezek közé tartozik a lelkészi előléptetés — vagy az ezzel szemben álló szabad választás ügye is.

Mert, hogy vannak egyesek — talán sokan, köztük Sass János is, a kik az eddigi gyakorlatot azaz a korlátlan szabad választás jogát kívánják feltartani, ezzel a dolog korántsincs elintézte.

Nézetem szerint épp oly jogosult az utóbbi időben mind sűrűbben jelentkező azon óhajítás: — „változtassunk a papi választás eddigi rendszerén.“

Kinek van azonban most már igaza? Ez a kérdés.

E kérdést így feltenni s azt megfejtetni akarni — a mint a következő mutatja, teljesen meddő kísérlet, mert bár mennyit vitatkozzunk felette, eldöntetlen marad az a világ végezetéig.

A dolog lényegileg ott van elhibázva, hogy a két felfogást merőlegesen állítják egymással szembe. Szembe állítják mint ellentéteket; a helyett hogy a dolog kiegyenlítésére törekedve párhuzamos irányban helyeznék a két felfogást egymás mellé.

Azt mondják az előléptetés ellenkezik a haladással.

Ugy tehát az egész világ haladhat s haladjon is, csak az evang. lelkész legyen az, a ki, minek utána ifjúkori felhevülésében, s egy jobb jövő reményében elvállalta a J. Krisztus gyönyörűséges igáját valamely nyolczad rendű gyülekezetben, — csak ő legyen az, a ki ne haladjon, a kinek haladására kerekítő lánczot kell kötni a „szabadválasztás“ képeben!

Mit mond ehhez a nagy német birodalom

protestans haladó közönsége? Az a nép mely az evangélikus hitélet eszménye s a hol az a hirhedett pápai és császári rendszer áll fenn az evangélikus egyházban is, hogy a lelkészt kinevezik — s előléptetik. — Melyik évben valamely fejedelemségben kísérletek tettek a szabadválasztással ott is; de általános volt a feljajdulás az ujtás felett; s ha még eddig nem tértek vissza az előléptetés rendszerére, az csak azért van mert ilyen intézménynél több idő szükséges annak kiismerésére.

Hogy az előléptetés rendszere jogosult nem lenne, azt, legalább keresztény szempontból állítani nem lehet. Az első keresztény gyülekezetek példája legalább, a melyre, mint evang. keresztények oly előszeretettel hivatkozunk — a kinevezés emlékeit tartotta fel számunkra.

A protestantizmus ős példánya, Pál apostol presbytereket helyez az egyházak élére, tanítványokat hív és elbocsát. (Márk.)

Ez az elbocsátás joga a felsőbbségnek ma is meg van még. A gyülekezetnek nincsen joga papját csak úgy, a hogy mondani szokták, mir nix-dir-nix elbocsátani. De sőt, hogy a lelkész elbocsátassék-e vagy sem, ez csaknem teljesen kívül esik a gyülekezet hatáskörén, és ez ellen nem panaszkodik senki sem, mert ez olyan dolog, a mely felső elbírálást igényel. És megesik sokszor, hogy a gyülekezet kérelme az elmozdítást illetőleg elutasítatik, az esetleg ártatlanul bántalmazott, gyanúsított, üldözött lelkész meghagyatik helyén — a gyülekezet akarata ellenére s a szenvedélyek hullámainak lecsillapodtával, a maguk rendes medrében folynak a dolgok tovább.

Azonban arra is van — talán még számosabb példa, hogy a gyülekezet a felsőbbség óvó intelme dacára vagy éppen ellenére teljesen szabadon választott pásztorán, a választás mámorából felocsudva, szívesen túladna, még rá is fizetne — csak vinnék!.

Ezek olyan dolgok, melyek, minél gyakrabban ismétlődnek — annál kevésbé szabad előttük szemet hunyni.

Hogy tehát a szabad választás korlátozása nem áll hadi lábbon sem a történettel, sem a keresztény erkölcstannal, azt nemcsak az őskeresztény egyház, de Németország és legújában a magyarhoni ref. ev. egyház példája bizonyítja.

De sőt ellenkezőleg, mert oly ríktó erkölcstelenségek történnek szabad papi választásaink körül, a melyek hosszú időkre megméltelyezik az egyházi életet, tartjuk szükségesnek a korlátlan szabad választásnak — a mely immár szabadossággá és fejtelenséggé fajult — szabályozását, helyes mederbe terelését.

Hisz eltekintve attól az erkölcsi romlástól, a mely a korlátlan s erkölcstelen választás által az egyházra hárul, épp a szabad választás által jutotunk odáig — a mitől a szabad választás pártolói óvni szeretnék a papot, hogy Sass János szavait idézve „nem gondoljuk meg, hány lelánczolt Prometheusunk vouaglik“ nem választási rendszerünk szükkeblű korlátai között — hanem népünknek jelenlegi

szükkeblű felfogása alatt. Annak a népnek, a mely a candidatusnak fuvarszámra menő czókmókját, ifju éveit, terjedelmes alakját — szóval minden mást mérlegel — csak lelki tehetségeit, jellemét, buzgó-ságát, szóval éppen azt az egyet, a mit kellene, c h a r i s m á i t n e m !

Az a bizonyos megnyugvás, a melylyel a szabad választás pártolói a Prometeusokat vigasztalják — nem más mint fatalismus, mert hogy úgy mond a szabad választás kiuövéseibe, azaz a helyben maradásba úgy kell belenyugodni mint a gondviselés látogatásaiba. — A fatalismust az ágost. hitvallás nem tanítja — a reformatus kátékból is kihagyták már. — Jézus, mikor megakarták kövezni, nem nyugodott meg, hanem élt eszélyességével és eltűnt a zajongók közül.

Az ifju hadvezérekre való hivatkozás épp oly tévesztett dolog, mint a fenti példa a Prometeusról s éppen úgy szól az előléptetés mellett, mint amaz. Vagy ki látott hadvezért előleges katonai ismeretek nélkül, a kinek ne lett volna a milyen olyan katonai iskolája.

De lett legyen hajdan bármikép, a katonai tudományok magasabb érdekéből ma a hadvezér is közkatonaságon kezdi s innen vergődik fel a legfőbb polczra. Lehetnek kivételek, de a kivételek miatt azt a tételt, hogy ültessünk fel a tábornoki hadvezéri polczra X, Y-t mert fiatal, nem fogja sürgetni senki, s nincsen bölcs fejedelem, a ki ifju szemeltje kedvéért érdemes és arra való vitézét mellőzné a magasabb katonai állás betöltésénél. És ha mégis, akkor annak az ifjunak előzőleg valami vitézi tettet kellett véghezvinnie, de hogy valakit üstökénél fogva valamikor közkatonából hadvezérré tettek volna, erre én példát nem tudok!

De ne szóljunk erről többet — folytatni lehetne ezt a végtelenségig.

A papi előléptetés kérdésénél ne helyezkedjünk arra a bizonyos protestans elvre — a melynek egyéb-iránt, a mint fentebb kimutattuk, legkevésbé sem lenne ártalmára a papválasztás szabályozása, hanem helyezkedjünk az egyház egyetemességének és a mi a protestantismusnál is magasabb, a szeretet elvére.

A kereszténységnek nagy előnye és sajátos vonása, hogy tud az időkhöz alkalmazkodni. Az ősz egyházban megkísérlették a birtok közösséget. Nem vált be. Csakhamar felhagytak vele, hanem a jótékonyság evaug. egyházunkban, mint a legelőkelőbb kötelességek egyike — gyakoroltatik.

A szabadság — a melyre elhivattunk, eszmény s utána törekednünk szép és nemes feladat. Amde Pál ap. arra is tanít, hogy bár „minden szabad, de nem minden hasznos, nem is minden illik.“ S habár a gazdag embernek minden éték rendelkezésére áll, mégis ha gyomra nincsen rendben, vagy szive rendetlenül ver, talán éppen a teljes szabadság következtében, melyet az élvezetek mezején kihasznál — az orvos dietát rendel.

A kik a feltétlen szabad választás livei, azok

egyét feledni látszanak. És ez, hogy a lelkésztől a gyülekezet elvárja, hogy nős, családos legyen.

S a kinek családja, gyermekei vannak, annak legyen az pap, nem pap, kötelessége, hogy szükségletei növekedésével anyagi helyzetének javításáról gondoskodjék. Mi természetesebb, mint hogy a lelkész nagyobb működési tért — értsd nagyobb egyházat keres, a hol tapasztalatait, tudományát, lelkipásztori hűségét annyi anyagi haszonnal viszonzózzák, hogy a család tisztességes ellátására s a gyermekek nevelésére elég legyen, hisz ez utóbbi által ismét csak oly tőkét gyűjt, a mely magára a protestantismusra hárul vissza.

Nem vagyunk mi telhetetlen papzsákok s meg is elégszünk a jelenvalókkal, ha eledelünk és ruházatunk vagyon. De a mig családos lelkészek lesznek s ezekben meg lesz a szülői kötelességérzet (vagy a lelkész erről is mondjon le?), addig meglesz csekélyebb javadalmu lelkészeinkben a vágy is a megérdemelt előléptetés után.

Az egyházon áll, hogy annak kárát ne vallja.

Farkas Gejza.

Szabályrendeletek és utasítások a dunántúli egyházkerületben.

(Tizenkettedik közlemény.)

E.

A tisztelet-, pecsét-, napidíjakról.

101. Az egyházkerület püspökének évenként . . . korona tiszteletdíjat biztosít.

102. A püspök egyházi ügyben tett minden utazásakor felszámíthatja a fuvardíjakat, a vasuti vitelbért (I. oszt. szerint) és napidíjat, még pedig, ha útját egy nap alatt bevégezheti, 6 koronát, ellenben, ha útja egy napnál tovább tart, 10 koronát; egyházkerületi gyűlés alkalmával 14—14 koronát, egyetemes gyűlés alkalmával és az egyházkerületen kívül teendő hivatalos utazásainál 20—20 koronát naponként.

103. A pecsédíj az egyházkerület pecsétjével megerősítendő s egyesek számára kiadott minden okiratért 6 korona, kivéven a hivatalból kiadandókat, a lelkészek és tanítók által kiskorú árváik vagy özvegyeik által személyi ügyekben kért kiadványokat.

104. A tiltott foku házasságoknál az engedély ki-
eszközléséért 20 korona jár a püspöknek.

105. Lelkészhiványok megerősítéseért első osztályu egyházközségtől 30, másodosztályutól 20, harmadosztályutól 10 korona jár.

106. A felavatások egyházi cselekvényéért a püspöknek stólája 12 korona.

107. A lelkészi vizsgáért, az erről kiállítandó bizonyítványért és felavatásért, ha a vizsga s felavatás a rendes alkalomkor történik (40. 41.) minden lelkészjelölt fizet 10 koronát.

108. A ki rendes időn kívül kíván lelkészi vizsgát, az 10 koronán felül a szabályszerű vitelbéreket és napidíjakat is megfizetni tartozik.

109. Az egyházkerületi egyházi főjegyzőnek évi tiszteletdíja 150 korona, a kerületi pénztárosé . . . korona, a gyámoldai pénztárosé . . . korona, a számvevőé . . . korona.

110. Azon lelkészek, tanárok, tanítók, kik az egyházkerületi közgyűlés által egyházkerületi tisztviselőkké, törvényszéki bírákká, a kerületi bizottságok tagjaivá megválasztottak vagy megbízó levéllel küldetnek az egyetemes gyűlésre, az egyházkerületi, illetve egyetemes közgyűlések és bizottsági ülések alkalmával a fuvardíjakon, II. oszt. vasuti vitelbéreken felül felszámíthatnak napidíjra 5 koronát, ha 12 óra alatt bevégezhetik hivatalos útjukat és teendőjüket, ellenben ha hivatalos teendőjük s útjuk 12 óránál több időt vesz igénybe. naponként 8–8 koronát, az egyetemes gyűlés alkalmával 15 korona a napidíj.

111. Ily költségek megtérítésére azonban igényt nem tarthat az, a kinek saját egyházmegyéje tartozik azokat megtéríteni.

112. Oly bizottsági ülésekre, melyek az egyházkerületi s illetve egyetemes közgyűlés tartama alatt tartatnak, költség külön fel nem számítható.

113. A ki a 110. p. megállapított illetményekre igényt tart, annak igazolnia kell, hogy az illető gyűlésekben végig részt vett.

114. Jelen szabályzat az egyetemes gyűléshez jóváhagyás végett felterjesztetik és a jóváhagyás leérkezte után lép életbe.

115. A jóváhagyott szabályrendeletnek módosításához az egyházegyetem közgyűlésének jóváhagyása szükséges.

116. Ha pedig az egyházegyetem oly szabályrendeletet alkot vagy oly határozatot hoz, mely a fentebbi szabályzatot vagy egyes részeit módosítja, a módosítást az egyházkerület azonnal foganatosítja.

Kund Samu.

B E L F Ö L D .

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri rendelet. Egész terjedelmében közlöm a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszteriumnak 60658/894. sz. alatt kiadott rendeletét, melyet nemcsak tartalmánál fogva tartok egyházunk népiskolai ügyére nézve nagyon fontosnak, hanem a népiskolai ügy vezetésére irányadó jelentőségűnek kell fölismernem. A rendelet így szól:

„Egy negyedszázad telt el azóta, hogy életbe lépett a népiskolai közoktatásról szóló 1868. évi 38. t.-cikk, melynek 11. és 133. szakaszai a hitfelekezeti népiskoláknál alkalmazott tanítóktól is megkívánják a törvényes képesítettséget. Hivatalos adatok sajnosan bizonyítják, hogy az egyes hitfelekezetek népiskolai tanítói között még mindig nagyobb számmal vannak nem képesített egyének alkalmazva, hogysen e körülményt hallgatással mellőzni

lehetne, hogysen e körülmény az ország közmivelődési érdekeire káros hatást ne gyakorolna. A most érintett állapot évről-évre javul ugyan, de igen csekély mértékben, már pedig úgy népoktatási, mint általános kulturai, sőt még felekezeti szempontból is fölötte kívánatos, hogy a javulás mind nagyobb arányokat öltjön, vagyis kellőleg képesített tanítók az eddiginél nagyobb arányban nyerjenek a népi-koláknál alkalmazást. Annak, hogy eddig aránylag nagy számban alkalmaztattak képesítetlen tanítók, egyik és pedig főindoka abban volt keresendő, hogy a tanítói javadalmak sok helyen csekély volta miatt az országos tanítói nagy szükséglethez képest kevesen igyekeztek az oklevél elnyerése mellett a tanítói pályán keresni boldogulásukat.

Az 1893. évi 26. t.-cikk életbe léptetése által azonban a nehézség el van hártva, a mennyiben az egyházi főhatóság kívánságára az elemi népiskolai tanítói javadalom 400 frt törzsfizetésre és az öt izben való ötödéves korpótlásokkal együtt 600 frt nyugdíjba beszámítandó összegre emelhető fel államsegély útján, a mi bizonynyal nagyobb vonzerőt fog a tanítói pályának kölesönözni, mint a minövel eddig birt. Mindezeknél fogva indítatva érzem tehát magamat azon tiszteletteljes kéréssel fordulni a főtiszt. főhatósághoz, méltóztassék a jelzett fontos kérdések előmozdítása czéljából hathatósan támogatni a kormány törekvéseit.

Különösen arra van szerencsém tisztelettel felkérni a a főtiszt. főhatóságot, méltóztassék saját hatáskörében intézkedni és odahatni, hogy a főhatósága alá tartozó és más tanító és tanítónőképző intézetben a saját egyházához tartozó s megfelelő előképzettséggel bíró ifjak, a jövő tanévtől kezdve a férhelyek teljes felhasználása mellett, lehetőleg minél nagyobb számban felvételt keressenek, illetőleg találjanak.

Ily módon a képesítetlen tanítók száma már a közel jövőben remélhetőleg jelentékeny mértékben alábbszállítható lesz. Ugyanezen czélból a magam részéről szintén arra töreksem, hogy fokozatosan újabb állami tanítóképző intézetek felállításával segítsek a bajon. Népoktatási viszonyaink rendezésre váró kérdéseihöz tartozik azon állapot is, mely az 1868. évi népoktatási törvény 141. §-ától eltérőleg fejlődött ki. Ugyanis az 1868-ki törvényhozás a most idézett törvényszakasz által azt, hogy „a tanító semminemű hivatali tanítótsága mellett nem viselhet“, annak tudatában mondotta ki, hogy a tanító kizárólagosan az iskola feladatainak éljen. Kitétszik ez az idézett törvényszakasz második bekezdéséből is, mely a tanítónak mellékfoglalkozásképen is csak olyan teendőket enged meg, melyek helyben és a tanórákon kívül végezhetők. A népoktatási törvény 14. §-ának utolsó bekezdése még annyit enged meg, hogy a felekezeti iskolai tanítók az istentiszteleten és a temetkezéseken segédkezhettek. Az idézett törvényszakasznak ezen most idézett bekezdését több, különösen az ev. ref. és ág. evang., az unitárius hitfelekezetek körében úgy értelmezték, hogy ha papok vagy papjelöltek alkalmaztatnak iskolatanítókul, úgy ezek a lelkészi teendőkben is, pl. predicatio tartásában, temetések-nél stb. eljárhatnak s így a lelkész mellett segédlelkészi teendőket is végezhetnek. Ugyancsak számos szegényebb hitközségben, különösen a gör. kath., gör. keleti, az ev.

ref. és az ág. evang. s az unitárius hitfelekezeteknél előfordul, hogy a rendes lelkész tölti be teljesen a tanítói tisztet is, azaz a lelkészi és tanítói állomás egyesítettik. Ezek a szegényebb községek csak a papi és tanítói állomás ily halmozása mellett képesek iskola fentartói feladatokat betölteni. E két irányu tényleges állapot az, mely a törvény teljes végrehajtásának útjában áll. Semmi esetre sem szabad elzárkózni az iskola, a népoktatás nagy érdekei elől, melyekért maga a törvény alkottatott. Az pedig kétségtelen, hogy nagyobb bajjal állnánk szemben, ha a paptanítók, vagy segédlelkész tanítók mereven eltiltatnák a tanítástól és iskolától, mivel egy bizonyos ideig legalább nem volna kikkel pótolni őket, a szóban lévő iskolák üresen maradnának s az amugy is több, mint fél millióra menő iskolázatlan tankötelesek száma csökkenés helyett újabb tömegekkel gyarapodna, mely anticulturalis állapot előidézése nem állhat a kormány szándékában.

Ezért hivatalbeli elődeim eddig is kivételesen az öszszeférhetlenségnek az életben ki nem vihető, de a culturalis érdekeket is gyakran kockáztató szabályától kénytelenek voltak eltérni és az állomáshalmozás ellen kiadott általános rendeletet a tényleges viszonyok csaknem eredménytelenné tették. Nem is vagyunk abban a helyzetben, hogy az iskoláktól eltiltandott pap és segédlelkész tanítókat kizárólag okleveles tanítókkal pótolhassuk, mivel a majdnem 3000-re menő képe-ítetlen tanítón kívül még mintegy 8000 okleveles tanítóra van szükség (vagyis anynyi tanító hiányzik még) az országban, kiknek képzése és képesítése felől még csak ezután lehet és kell gondoskodnunk. Ezen kényszerhelyzetből kifolyólag szándékom általános intézkedéssel megnyugtanni a felekezeteiket, hogy ott, a hol egyfelől a papi, illetve a segédlelkészi és másfelől a tanítói állomások egyesítve vannak a jelenlegi állapotot, ha csak különös ok fenn nem forog, kényszerítőleg megváltoztatni nem fogom. Ámbár már ma is legnagyobb részben nyilvántartásban vannak azok a hitközségek, amelyekten a jelzett állomáshalmozás előfordul, mégis a jövőben keletkező ily halmozás mind-egyikének külön megvizsgálását fentartván magamnak, szükséges, hogy azok a hitközségek, a hol a tanítói állomás jelenleg egyesítve van a papi állással, vagy a hol a tanító segédlelkészi teendőket is végez: pontosan összeírassanak és különösen kitiüntetve legyen, hogy a tanítóknak alkalmazott papok vagy papjelöltek birnak-e tanítói oklevéllel, a magyar nyelvet sikeresen tanítani képesek-e stb. E végből utasítottam egyidejűleg a tanfelügyelőket, hogy az összeírást haladék nélkül eszközöljék, s mihelyt az adatok kezem között lesznek, a főntebb érintett értelemben utasítással látom el a tanfelügyelőket és utasításomat közölni fogom az érdekelt egyházi főhatóságokkal is. Addig is intézkedtem, hogy a főntebb érintett állomáshalmozás eseteiben a papok, illetőleg segédlelkészek ne zavartassanak tanítói működésükben. Különös hangsúlylyal kell azonban kérnem a főtiszt. főhatóságot, meltoztassék a főtiszt. Főhatóság is saját hatáskörében közrehatni, hogy a paptanítói, illetőleg a segédlelkész-tanítói állomások ezentúl alkalomszerűleg és fokozatosan az 1893. évi 26. t.-cikk nyújtotta kedvezmények igénybevételével külön okleveles tanítókkal töltsenek be. Budapest, 1895. évi február hó 12-én. Dr. Wlassics s. k."

VEGYESEK.

— A negyedéves előfizetőinket előfizetéseik megújítására kérjük.

— Felhívás. „A magyarországi ág. hitv. ev. egyház 1891—94-iki országos zsinatának története“ című munkámat immár befejeztem s azt e napokban Hornyánszky Viktor előnyösen ismert czégnél sajtó alá bocsátom.

E munkámra az előfizetési határidőt április hó végéig meghosszabbítom s fölkérem úgy a már jelentkezettek, valamint a netán ezentúl jelentkezőket, hogy e munka előfizetési árát (4 frt) ápril hó végéig be- küldeni sziveskedjenek.

Kik az előfizetési összeget előlegesen beküldik, azoknak a munka bérmentve, másoknak postautánvét mellett fog megküldetni.

A munka holti ára öt forint leend.

Gondoskodtam egyúttal arról is, hogy művemhez díszes bekötési táblák készüljenek. Egy-egy vászonkötésű tábla ára 50 kr., a félböré 1 frt. Ez az összeg szintén hozzám küldendő.

Zólyom, 1895. márczius hó 16-án.

Thébusz János,
ev. lelkész.

— A magyar protestáns irodalmi társaságnak f. é. április hó 4-én d. u. 5 órakor Budapesten az ev. ref. főgymnasium dísztermében (IX. Lónyay-utca 4. sz.) igazgató választmányja tartja ülését. Ugyanazon helyen április hó 5-én d. u. 5 órakor az ev. ref. egyetemes egyház conventjével kapcsolatosan tartja közgyűlését, melynek tárgyai: 1) elnöki megnyitó; 2) titkári jelentés; 3) az 1895. évi költségvetés megállapítása; 4) az alapszabályok III. 16. §-ának rendelkezése szerint és az alapszabályok IV. 20. §-a szerint igazgató-választmányi tagok választása; 5) esetleges indítványok. A közgyűlést alkotják a Társaság pártfogó-, alapító- és rendes tagjai; továbbá a pártfogó-, alapító- és rendes tagokul jelentkezett testületek képviselői.

— Mária Dorothea-egyesület. Hazai kulturális egyesületeink között ezen a nők körében kiváló küldetését teljesítő egyesület méltán megérdemli, hogy e helyütt is megemlékezzünk róla azon alkalomból, hogy tizedik rendes évi közgyűlésére, melyet 1895. márczius 31-én vasárnap d. e. 11 órakor Budapesten a Lipót-utcai új városház tár-algó termében fog megtartani, szétküldte meghívóját s működéséről szóló évi jelentését, mely utóbbiból kiviláglik, hogy ez egyesület a magyar művelt nők érdekeinek legnagyobb részét felkarolja. Az egyesület sokoldalú munkálkodásából a budapesti tanítónői szakosztály emelendő ki, melynek szellemi tevékenysége a nemzeti nőnevelést illető szakkérdések megvitatásában áll. Így pl. kimondotta, hogy a kézi munka tanítását, különösen a varrás elemeit már az elemi iskola első osztályában szükséges megkezdeni. Létesített háztartási tanfolyamot, foglalkozott a női gyógyszerészeti tanfolyam tervzetével, azonban a vidéki körök munkássága is dicséretre méltó. Anyagilag is kedvező képet nyújt az egyesület állása. Bevétele 15551 frt 86 kr. volt; ezzel szemben a kiadás 13905 frt 75 kr.; a tiszta jövedelemből 6500 frt tőkésített; és tőkésített vagyona az 1894. év végén 91,348 frt 69 kr. Lapunknak szűk tere nem engedi meg, hogy ez áldott egylet működését s főleg a tanítónők ügyének felkarolását minden részében rajzoljuk. Ajánljuk hazai ev. közönségünknek is meleg pártfogásába.

— A kassai ág. hitv. evang. (magyar-németajku) anya-egyház évkönyvének 15-ik évfolyamát vettük, melyből

örömmel látjuk e gyülekezet szellemi és anyagi gyarapodását. Az örömpohárba öröme sepp, hogy 568 egyháztag közül csak 224-en fizettek 1926 frtot. Az aranykönyvben fel vannak jegyezve azok nevei, a kik egyházi évi illetékeiknek tőkét befizetve az egyház örök tagjaivá váltak, szám szerint 17-en. Az egyház emléktáblája 1870—1894-ig 68990 frt 88 krnyi adományt mutat ki. A különböző gyűjtések dicsérik a tagok mozgóságát, a számadási tételek a hű és eredményes gazdálkodást. A mult év történetében ki van emelve Keltscher Gusztáv tanítóvá lett választása s Kossuth Lajos halála alkalmából tartott gyászistentisztelet. Az egyházhíveket érdeklő modorban vannak közölve az evang. egyetemes egyházunk körében lefolyt események.

— A locsmándi ág. hitv. ev. gyülekezet évi értesítőjét is vettük, melynek bevezetésében Löw Fülöp lelkész rövid velősséggel közli a mult év eseményeit az egyetemes egyházban, kerületben, esperességben és a gyámintézet körül. Az anyakönyv szerint 1894-ben született 9 fiú és 9 leány; konfirm. 5 fiú, 8 leány; hird. és esk. 5 pár; úrvacsorához járultak 375-en. Az istentiszteleti események közül megemlítendő, hogy a gyámintézeti pünkösdhétfn tartott istentiszteleten Pank Oszkár lipcei papjelölt prédikált. Offertoriuma 10 frt 3 krt jövedelmezett. A gyülekezetet meglátogatta Limbach missionárius s ez alkalommal a gyülekezet 16 frt 42 krt áldozott a baseli missioegylet javára. Rendesen tartattak az adventi esteli áhítatosságok és a gyermekistentiszteletek. A gyülekezetnek pénzügyei szintén a legjobb rendben vannak. Említelenül nem hagyhatjuk, hogy a kis gyülekezetben nagyon buzgó olvasói vannak a különböző egyházi lapoknak és épületes folyóiratoknak, mely körülmény, midőn az egyházhíveket dicséri, a lelkész buzgólkodásának is szép tanúsága.

— Második országos és egyetemes tanügyi kongresszus. Dr. Heinrich Gusztáv elnök és Nagy László titkár szétküldték 1895. április 11-én nagycsütörtökön(?) d. u. 4 órakor Budapesten a lipótutczai városház közgyűlési termében megtartandó országos gyűlésre szóló meghívójukat. Az érdeklődőknek figyelmeztetésére közöljük e tényt.

— Lelkészwálasztás. A kishartai (Pest vm.) ág. hitv. ev. egyház nt. Török József főesperes és Beniczky Lajos pestvármegyei főjegyző, mint esperességi felügyelőhelyettes ikerelnökléte alatt f. h. 17-én tartott közgyűlésében eddigi segédlelkészt tiszt. Gallé István urat rendes lelkészévé választotta. Testvérünk fogadja e helyen is a legbensőbb üdvkívánatainkat lelkészi működéséhez.

— Kimutatás (3) a szabadkai ev. missió templom és paplak felépítésére gyűjtött adakozásokról: Árpási bíró gyűjt. 1-78, Acsi bíró gyűjt. 2-10, Alsó-Görzönyi körjegyző gyűjt. 1-95, Ambróзовits Gyula (Zombor) 1 frt, Bobrói község gyűjt. 12-10, Budapesti IV. ker. áll. felsőbb leányisk. gyűjt. 9-30, Balatonfüred közs. 1 frt, Bogáti bíró gyűjt. 1 frt, Bayer Ernő (Nagysáros) 2 frt, Batonyai főszolgabíró gyűjt. 3-40, Boros sebasi főszolgabíró gyűjt. 3-90, Bánk közs. gyűjt. 2 frt, Babucsik Károly (Zombor) 2 frt, Csúz közs. gyűjt. 1-50, Csöglei jegyző gyűjt. 2-85, Csík Dánfalvai közs. 2 frt, Csík-Gyimes Bükki körjegyző gyűjt. 2-40, Csepceseni közs. bíró gyűjt. 2-60, Csanakhegyi közs. gyűjt. 2-55, Dákai filia egyház gyűjt. 2-85, Dr. Danis Laj. (Törökbálint) 3 frt, Dezséri kurator gyűjt. 11-70, Désfalvai lev. tanító gyűjt. 3-30, Dedek Jenő körjegyző gyűjt. a Jeszenszky családban 20 frt, Dévai k. pénzügyi-igazgatóság gyűjt. 5-28, Dabonyi egyház gyűjt. 10-38, Diener J. (Zombor) 5 frt, Egeg közs. gyűjt. 24 kr., Erdőgyaraki közs. gyűjt. 6 frt, Franzfeldi közs. takarékpénztár 3 frt, Főrévi közs. gyűjt. 8-40, Farkasdi jegyző gyűjt. 5 frt, Flegler János (Buda-Ábrány) 1 frt, Felső-Nyáradai körjegyző gyűjt. 3-18, Felső-Erdőfalvai egyház 1 frt, Fröhlich Tófor (Rajkán) 1 frt, Felső-Szelistyei körjegyző 1 frt,

Fürged közs. gyűjt. 2-30, Garam Vezekényi bíró gyűjt. 2-37, Galgóczy közs. gyűjt. 4-45, Gergelylak közs. gyűjt. 4-60, Gyomai főszolgabíró gyűjt. 2-15, Győr-Szt.-Mártoni főszolgabíró gyűjt. 1-35, Gerlachfalvi egyház gyűjt. 2-94, Gálos közs. gyűjt. 28-10, Gallé Titus (Zombor) 2 frt, Hajdu Nánási polgárm. gyűjt. 18-65, Hód Mező-Vásárhelyi közpénztára 5 frt, Hozkay János (Szt.-György-Ábrány) 1 frt, Hányi tanító gyűjt. 2-02, Henndorfii egyház 1 frt, Hajdu-Böszörményi polgárm. gyűjt. 2-56, Halm Ervin (Zombor) 2 frt, Heinecz Kálmán (Zombor) 1 frt, Hoffmann Károly (Zombor) 1 frt, Jász-Árok-Szállás közs. gyűjt. 1-80, Jánosi közs. gyűjt. 2-87, Iklád közs. gyűjt. 4-80, Jeszenszky Dezső (Zombor) 2 frt, Korossy Károly (Monostorszeg) 1-50, Káldi bíró gyűjt. 3-57, Kövi közs. gyűjt. 6-95, Kenesesi Móricz körjegyző 1 frt, Konyár közs. gyűjt. 1-50, Kis-Uj-Szállási kir. járásbíró 50 kr., Kis Piritii bíró gyűjt. 1-31, Káldi Ernő tényői tanító gyűjt. 11-50, Köbölkúti közs. gyűjt. 1 frt, Kértornyulaki bíró gyűjt. 1-41, Kapi egyház gyűjt. 16-80, Klenőcz város gyűjt. 3-35, Kis-marjai közs. gyűjt. 6-85, Kis Selyki jegyző gyűjt. 65 kr., Kőrösszeg-Apati közs. 1 frt, Kis-Liberecsi bíró gyűjt. 1-44, Kirnbauer János (Határfő) gyűjt. 2-25, Kis-Szántói közs. gyűjt. 1-27, Lábos Endre lev. tanító gyűjt. 5 frt, Lengyelóti körj. gyűjt. 1 frt, Losoncz-Apátfalvi körj. gyűjt. 5-70, Lajoskomáromi egyház 5 frt, Mere közs. gyűjt. 2-90, Monostorszegi közs. gyűjt. 2-30, Miskolcz város 5 frt, Mérgesi bíró gyűjt. 1-28, Miháli leányegyház 3 frt, Mőzs közs. 1 frt, Majnuszky Simon g. k. lelkész 1 frt, Makó város 10 frt, Nagyfalva közs. gyűjt. 1-40, Neszmély közs. gyűjt. 2-60, Nagyidai városi jegyző gyűjt. 2-74, Nagy-Rábé közs. gyűjt. 8-30, Nyitra-Ivankai körj. gyűjt. 1-45, Nemespécseleyi közs. gyűjt. 2-46, Homola Gyula (Nagybánya) 2 frt, Nyomári bíró gyűjt. 2-49, Nemes-Szalóki bíró gyűjt. 4-15, Nagy-Szántói közs. gyűjt. 4-15, Nagy-Ósi egyház gyűjt. 55 kr., Nagy-Szebeni közs. pénzügyigazgatóság gyűjt. 1-50, Őcsény közs. 5 frt, Orosházi közs. gyűjt. 8-35, Polgárdy Sándor sobori gondnok 4-92, Pataky Béla tanító (Cseküt) 6-53, Pónik közs. 3 frt, Pónik egyház 2 frt, Pápai egyház 5 frt, Pápai polgármester gyűjt. 15-30, Palásti körjegyző gyűjt. 7 frt, Péteri egyh. gyűjt. 10 frt, Polonkai közs. gyűjt. 6-90, Rima-Brezói egyház 50 kr., Rüll Károly Kaposzszekcsői tanító gyűjt. 16-55, Rajkai egyház gyűjt. 16-55, Ráczeke közs. 2 frt, Szent-Antalfalvi egyház gyűjt. 1 frt, Szombathelyi körj. kamara 2 frt, Selmeecz Bélabánya város 5 frt, Szilassi körjegyző gyűjt. 2 frt, Szucsányi egyház gyűjt. 5-30, Szucsányi bíró gyűjt. 18-33, Sendlaki egyház gyűjt. 8-40, Szatmármegyei kir. építészeti hivatal gyűjt. 4 frt, Sári közs. pénztára 2 frt, Somogyi István (Borgáta) gyűjt. 5 frt, Salgótarjáni közs. gyűjt. 7-75, Szuhányi egyház gyűjt. 2-30, Szennai körj. gyűjt. 70 kr., Szék közs. gyűjt. 2-90, Schlesinger Polyákovits czég (Budapest) 2 frt, Szarvasi Sámuel lelkész 2 frt, Sárkány László (Egerszeg-Zala) gyűjt. 8 frt, Szarvas város 5 frt, Szakál közs. gyűjt. 2-15, Steiner Lajos (Zombor) 1 frt, Scultéty Ferencz (Zombor) 2 frt, Tapolczai közs. gyűjt. 6-80, Torontál-Vásárhelyi közs. gyűjt. 4-25, Török-Szt.-Miklós közs. gyűjt. 2 frt, Tót-Prónai egyh. 3 frt, Túrkeve város gyűjt. 2-79, Tóváros közs. gyűjt. 10-30, Tékesi közs. gyűjt. 10 frt, Uj-Moldovai közs. gyűjt. 2-45, Úzd-Borjádi közs. gyűjt. 3-03, Udvarnoki egyh. gyűjt. 3-88, Veszprém város gyűjt. 3 frt, Véghes közs. 1 frt, Viborna közs. gyűjt. 9-88, Zilahi polgármester gyűjt. 18-90 = 670 frt 30 kr., ehhez a második kimutatás záróösszege 626 frt 73 kr., főösszeg 1297 frt 02 kr. Az első ezer Istennek hála meg van. De 15000 a mi szükségletünk. Kérem a Testvéreket, ne resteljenek a gyűjtés eszközlésével járó kellemetlenségeket. Istennek tetsző munka ez, már pedig ki ne óhajtana Istenének tetszeni munkájával. Nem csak a mi — kik közvetlen itt élünk, hanem a közös egyház érdeke, hogy Szabadkán prot. templom hirdesse a tiszta evangéliom terjedését. *Korossy Emil* evangéliomi missió lelkész.